

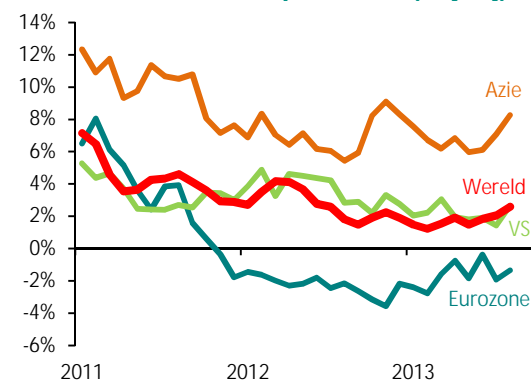
Bedrijvigheid in de industrie blijft gunstig

Na een lange periode van krimp lijken de meeste indicatoren voor de industrie weer de goede kant op te wijzen. De inkoopmanagers bij industriële bedrijven blijven optimistisch, de stemming onder producenten is verbeterd en de gemiddelde dagproductie vertoont eindelijk weer eens groei op jaarbasis. De vraag rest: is dit een tijdelijke opleving of zet dit herstel door?

Productie in eurozone blijft nog achter

De groei van de mondiale industriële productie zat sinds 2011 in een neerwaartse trend. Ondanks dat de productie maandelijks nog groeide, nam het groeitempo langzaam af. Volgens het CPB is de mondiale productie in september met 2,6% j-o-j toegenomen en dit is het hoogste groeipercentage dit jaar.

Mondiale industriële productie (% j-o-j)

Bron: CPB, Thomson Reuters Datastream

Het aantrekken van de mondiale industriële productie wordt vooral gedreven door de sterke toename van de productie in Azië, met name in China, Indonesië en Japan. In de VS herstelt de industriële productie ook weer enigszins, na een afzwakking van de groei van april t/m juli dit jaar. De grootste problemen vinden we echter in de eurozone, waar de industriële productie voor de 22^e maand op rij kromp. De uitvoer van de eurozone heeft last van de dure euro en hierdoor groeit het aantal buitenlandse orders maar moeizaam. In Duitsland is de productie wel toegenomen voor de tweede maand op rij. De industriële productie groeide met 1,3% j-o-j in september. Het aantal fabrieksorders nam in Duitsland met 8,2% j-o-j toe in september.

In Nederland is productie weer gegroeid

Na 8 maanden van krimp in de industriële productie in Nederland, was er eindelijk weer eens sprake van productiegroei. De productie

Nederlandse industrie in cijfers

0,4%

De **industriële productie** in Nederland blijft erg volatiel en is met 0,4% j-o-j toegenomen in september. Ondanks deze beperkte groei, is de uitkomst een positief signaal. Het is voor het eerst dit jaar dat de industriële productie weer op jaarbasis is gegroeid.

-0,4

Het **producentenvertrouwen** is in november licht verbeterd. In september stond de waarde nog op -2,8 en maakte in oktober een sprong van 2,3 punten voorwaarts naar -0,5. Toch zijn ondernemers in november positiever geworden over de industriële productie in de komende maanden.

54,4

De **inkoopmanagersindex** (PMI), die een beeld geeft van de economische bedrijvigheid in de industrie, daalde in oktober met 1,4 index punten naar 54,4. Desondanks staat de index nog ruim boven het neutrale niveau van 50 index punten, wat duidt op verdere expansie.

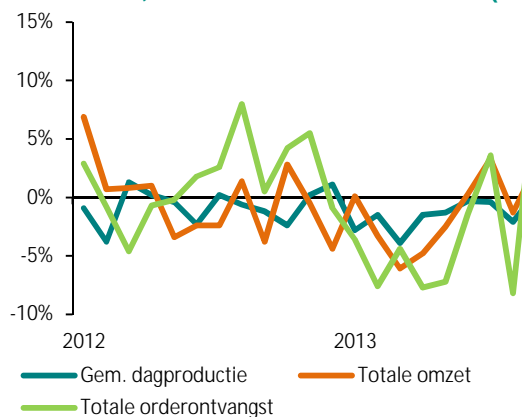
2,6%

De **totale omzet** in de industrie steeg in september met 2,6% j-o-j. Over de eerste 9 maanden van dit jaar is de omzet gemiddeld 1,3% j-o-j gekrompen.

nam in september met 0,4% j-o-j toe en de stemming verbeterde aanzienlijk in september, mede dankzij de sterke groei in het totale aantal orderontvangst. De orderontvangst namen in september met 9,9% j-o-j toe, in een jaar waarin we vooral te maken hadden met krimp.

Productie, orders en omzet industrie (% j-o-j)

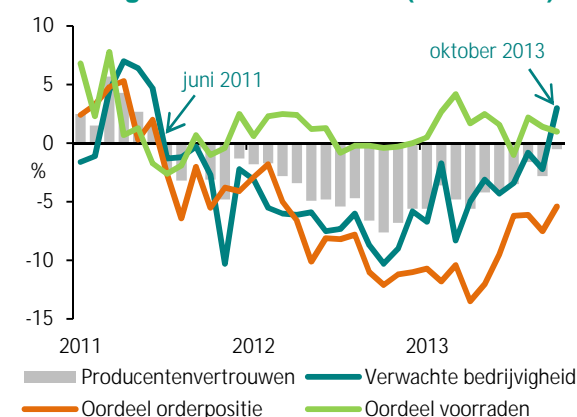

Bron: CBS, Thomson Reuters Datastream

Het is aannemelijk te veronderstellen dat de marktomstandigheden in de industrie de komende maanden verder zullen verbeteren. Niet alleen is de economie uit de recessie (met 0,1% k-o-k groei) en staat de inkoopmanagers-index (PMI) ruim boven de neutrale grens van 50 index punten, ook de verwachtingen rondom de bedrijvigheid namen in oktober onder ondernemers al zeer scherp toe en kwamen uit op een waarde van 3%. Sinds juni 2011 is deze indicator niet meer positief geweest. Dit geldt ook voor het sentiment over de orderpositie.

Veel ondernemers hebben nog te kampen met tegenvallende vraag (vooral in branches die met hun activiteiten nadrukkelijk op de binnenlandse markt zijn gefocust) en zijn negatief gestemd over hun orderpositie. Niettemin is de opwaartse trend in de reeks duidelijk waarneembaar.

Stemming onder ondernemers (saldo in %)

Bron: CBS

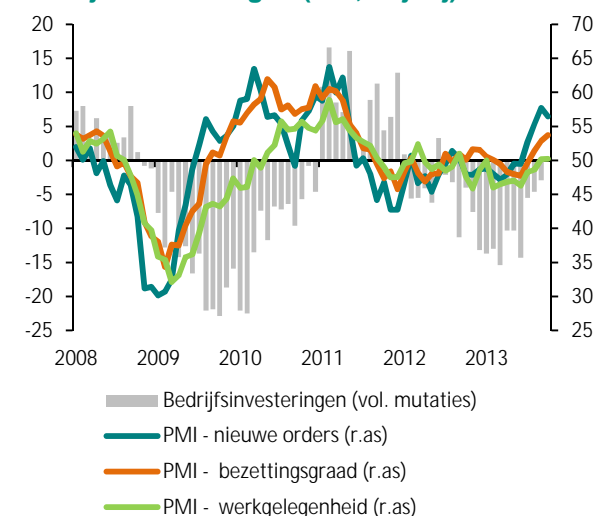
Ondanks dat de stemming in de sector is aangetrokken en veel ondernemers hun orders langzaam maar zeker zien groeien, vertaalt zich dat echter nog niet in een toename van nieuwe investeringen.

Investeringsplannen weer op agenda?

Bedrijfsinvesteringen hebben een sterk cyclisch karakter en deinen keurig mee op de golven van de conjunctuur. Het is nu eenmaal minder aantrekkelijk om in economisch slechte tijden geld vrij te maken voor investeringen in activa.

In dergelijke situaties reserveren bedrijven liever middelen om eventuele financiële schokken op te kunnen vangen. Ook stellen bedrijven hun investeringsplannen uit tot economisch betere tijden, bijvoorbeeld wanneer de bestedingen van gezinnen en overheid weer aantrekken.

Bedrijfsinvesteringen (l.as, % j-o-j) en PMI

Bron: CBS, NEVI

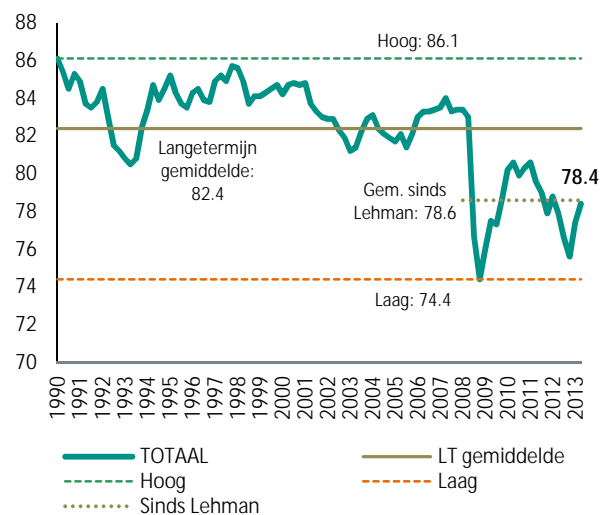
In het derde kwartaal is de investeringsbereidheid weer aangetrokken. Ondanks dat de bedrijfsinvesteringen in september nog zijn gekrompen, wijzen voorlopende indicatoren van de PMI erop dat de investeringen in de komende maanden verder zal herstellen. Het aantal nieuwe orders, en daarmee de bezettingsgraad, nemen toe. Bedrijven zullen investeren om de nieuwe orders te kunnen verwerken. En op den

duur zal de werkgelegenheid in de industrie vervolgens ook aantrekken. Daarnaast biedt de belastingmaatregel van 'willekeurige afschrijving' ook aanleiding om investeringen naar voren te halen. Bedrijven die in de periode 1 juli 2013 tot en met 31 december 2013 investeren, mogen direct tot 50% van die investeringen afschrijven. Dit komt investeringen in bedrijfsmiddelen zoals machines en vervoermiddelen ten goede.

Bezettingsgraad in pril herstel

De zwakke vraag naar industriële producten, de krimpende productie en de zwakke investeringsbereidheid van de afgelopen kwartalen hebben ertoe bijgedragen dat de bezettingsgraad daalde tot historisch lage niveaus.

Bezettingsgraad industrie (in %)

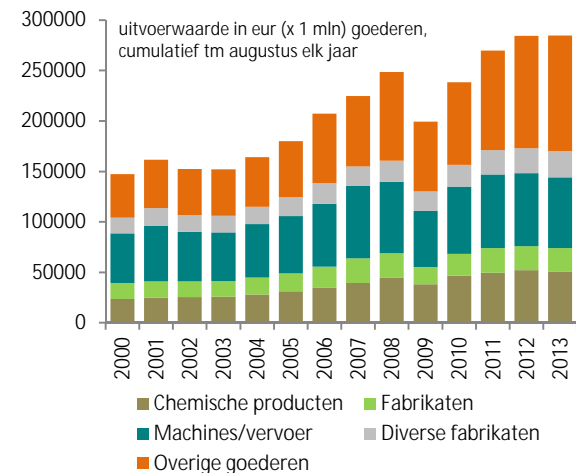
Bron: CBS, ABN AMRO Economisch Bureau

Maar met het aantrekken van veel indicatoren nemen de bezettingsgraden ook weer toe. De bezettingsgraad van de industrie ligt echter nog steeds onder zijn lange termijn gemiddelde van 82,4%. Er moet dus nog minimaal 4%-punt worden goedgehaakt in de komende kwartalen, zo blijkt. Een dergelijk snel herstel zal niet snel gebeuren in de komende kwartalen, zeker gezien de broosheid van het economische herstel in Nederland. Wel zijn er indicatoren die duiden op verder herstel van de bezettingsgraad. Zo zit de deelindicator 'bezettingsgraad' van de PMI, die op maandbasis een indicatie geeft van de bezettingsgraad, in opgaande lijn. De enige branche binnen de industrie die ruim boven zijn lange termijn gemiddelde zit is de basismetaalindustrie.

Export krijgt de wind in de zeilen

De exportwaarde tot en met augustus nam nauwelijks toe. De export tot en met augustus groeide slechts met 0,1% j-o-j. Opvallend genoeg viel de export van chemische producten, fabricaten (zoals leer, rubber, staal, metaalwaren, papier, ed.) en machines & vervoermaterieel erg tegen. In deze categorieën daalde de export tot en met augustus. De magere exportgroei was te danken aan groei in de export van voeding, grond-, brandstoffen, oliën en diverse fabricaten (zoals meubels, kleding, speciale apparaten en instrumenten). De Nederlandse export van goederen is vooral gericht op Europa. Bijna 80% van onze

Uitvoerwaarde exportgoederen (x1 mln eur)

Bron: CBS

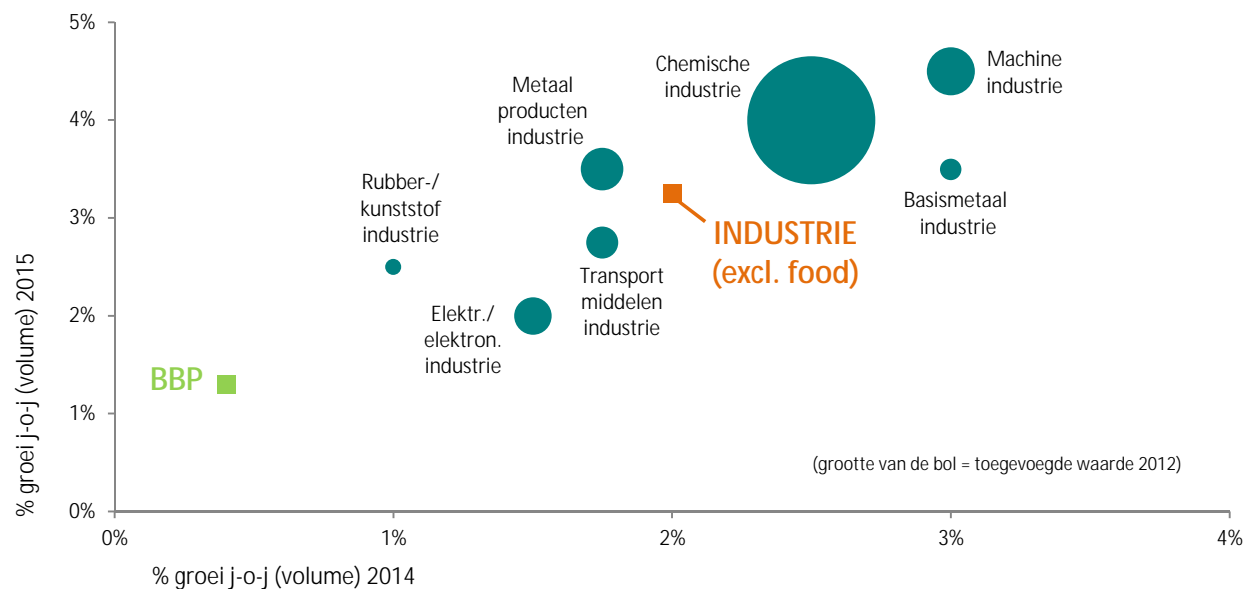
exportgoederen gaat naar dit werelddeel. De belangrijkste exportlanden in deze regio voor de industrie zijn Duitsland (aandeel van 25%), Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en België. Ondanks dat het herstel in de eurozone moeizaam gaat, zijn de verwachtingen op korte termijn gunstig. Dit wordt vooral gevoed door de sterke stijging in het aantal buitenlandse orders in de transportmiddelenindustrie, de machine-industrie en de metaalproductenindustrie. Bovendien wordt in toenemende mate geëxporteerd naar landen als Rusland, China en Brazilië. De marktomstandigheden en exportmogelijkheden in deze landen zijn nog steeds relatief gunstig. Gezien de verbeterende omstandigheden in met name Duitsland en de vraag vanuit Duitsland naar Nederlandse

industriële (half)fabricaten, verwacht ABN AMRO dat de export de komende maanden verder zal aantrekken en dit de Nederlandse economie en de industrie de nodige impuls zal geven waar zij op zit te wachten.

Vooruitzichten branches gunstig

In 2013 zal de productie in de industrie stabiliseren tot licht krimpen. Ook de meeste branches in de industrie zullen in 2013 nog een productiekrimp laten zien. Er is echter een verschil tussen de branches. De binnenlandse

Groei industriële productie naar branche

markt presteert relatief slecht in vergelijking met de landen om ons heen. Voor industriële branches die zich richten op de Nederlandse bouw en/of (in)direct afhankelijk zijn van consumentenbestedingen (bijv. de rubber- en kunststofindustrie) blijven de marktomstandigheden uitdagend. Voor branches die zich richten op buitenlandse activiteiten ziet de toekomst er gunstiger uit. In 2014 verwachten wij voor alle branches dat de productie weer zal aansterken. De wereldhandel groeit met 6,5% j-o-j in 2014, de economische groeiverwachting voor Duitsland, onze belangrijkste handelspartner, is gunstig (met een groei van 2,0% j-o-j in 2014)

en mondiaal verbetert het sentiment onder consumenten en producenten. Per saldo gaan wij uit van een volumegroei van 2% j-o-j in 2014. Hierbij moet de industrie het dus vooral hebben van de export en de branches die in hoge mate exportgericht zijn, zullen profiteren. Zo ligt de exportquote van de machine-industrie, chemische industrie en basismetaalindustrie op een hoger niveau dan bijvoorbeeld die van de metaalproducten- en bewerkingsindustrie. De risico's in de (mondiale) economie zijn echter nog groot en het herstel is broos. Onze verwachtingen ten aanzien van de productie voor de industriële branches in 2014 zijn met deze gedachte opgesteld. ABN AMRO verwacht dat de economie in 2014 met 0,4% j-o-j zal groeien en dat is geen overtuigend herstel. De particuliere consumptie blijft nog dalen en daarmee blijft de groei van de Nederlandse economie voorlopig dan ook mager.

Ook in 2015 groeit productie verder

De eurozone zal ook in 2015 een bescheiden herstel vertonen. Een aantal factoren drukt de groei, zoals de hoge werkloosheid en bezuinigingen. Een aantal landen is al ver met structurele aanpassingen en veel landen zullen profiteren van de aantrekkende wereldhandel en de verwachte daling van de koers van de euro. In dit proces zal ook de Nederlandse industriële productie verder aantrekken en ABN AMRO gaat uit van een groei van de productie van 3,25% op jaarbasis.

Bron: ABN AMRO Economisch Bureau

Economisch Bureau | Nederland

Contactgegevens ABN AMRO | Economisch Bureau Nederland:

	Aandachtsgebied	Telefoonnummer:	E-mailadres:
Jacques van de Wal (hoofd)	Algemeen	020 628 0499	jacques.van.de.wal@nl.abnamro.com
Eric Huliselan	Zakelijke Dienstverlening	020 628 2138	eric.huliselan@nl.abnamro.com
Casper Burgering	Industrie & Industriële Metalen	020 383 2693	casper.burgering@nl.abnamro.com
Michel Veul	Transport & Logistiek	020 628 6441	michel.veul@nl.abnamro.com
Thijs Pons	Agrarisch, Food	020 628 6437	thijs.pons@nl.abnamro.com
Mathijs Deguelle	Retail, Leisure	020 344 2179	mathijs.deguelle@nl.abnamro.com
Hans van Cleef	Olie & Gas	020 343 4679	hans.van.cleef@nl.abnamro.com
Madeline Buijs	Bouw, Real Estate	020-383 8201	madeline.buijs@nl.abnamro.com
Nico Klene	Macro-economie	020-625 4204	nico.klene@nl.abnamro.com
Philip Bokeloh	Woningmarkt, Macro-economie	020-383 2657	philip.bokeloh@nl.abnamro.com
Theo de Kort	Informatieanalist, Autohandel	020 628 0489	theo.de.kort@nl.abnamro.com
Ingrid Kroeze	Research ondersteuning	020 383 5161	ingrid.kroeze@nl.abnamro.com

Disclaimer

This document has been prepared by ABN AMRO. It is solely intended to provide financial and general information on the energy market. The information in this document is strictly proprietary and is being supplied to you solely for your information. It may not (in whole or in part) be reproduced, distributed or passed to a third party or used for any other purposes than stated above. This document is informative in nature and does not constitute an offer of securities to the public, nor a solicitation to make such an offer.

No reliance may be placed for any purposes whatsoever on the information, opinions, forecasts and assumptions contained in the document or on its completeness, accuracy or fairness. No representation or warranty, express or implied, is given by or on behalf of ABN AMRO, or any of its directors, officers, agents, affiliates, group companies, or employees as to the accuracy or completeness of the information contained in this document and no liability is accepted for any loss, arising, directly or indirectly, from any use of such information. The views and opinions expressed herein may be subject to change at any given time and ABN AMRO is under no obligation to update the information contained in this document after the date thereof.

Before investing in any product of ABN AMRO Bank N.V., you should obtain information on various financial and other risks and any possible restrictions that you and your investments activities may encounter under applicable laws and regulations. If, after reading this document, you consider investing in a product, you are advised to discuss such an investment with your relationship manager or personal advisor and check whether the relevant product –considering the risks involved- is appropriate within your investment activities. The value of your investments may fluctuate. Past performance is no guarantee for future returns. ABN AMRO reserves the right to make amendments to this material.

© ABN AMRO, 2013